

Tarinateatterin ta(isi)kaa

Laura Nurminen
Tarinatheatriohjaajakoulutuksen lopputyö
2016
Kasvunpaikka, Tarinainstituutti

Sisällysluettelo

Alkutarina	3
1. Tarinateatterin ta(i)kaa	4
2. Teatterin monet kasvot	5
2.1. Soveltava teatteri	7
2.2. Osallistava teatteri	9
2.2.1. Vaihtoehtoinen jaoittelu	13
2.3. Esittävä teatteri	15
3. Kyselyn tulokset	16
3.1. Tarinateatterin erityisyys ja ainutlaatuisuus	18
3.2. Tarinateatterin haasteet	20
3.2.1. Näyttelijälle:	21
3.2.2. Muusikolle:	22
3.2.3. Ohjaajalle:	22
3.3. Mitä tarinateatteri mahdollistaa tekijöilleen?	23
4. Teoriassa	27
4.1. Tarinateatterin taika ja flow	27
4.3. Tarinateatterinäyttelijän harjoittaminen, Salas	29
4.4. Tarinateatterioppien hyödyt näyttelijäntyössä?	30
4.5. Vielä sananen alitajunnasta ja näyttelijän luovasta tilasta	32
Minä muistan... ..	33
Liite 1: kyselylomake	36
Lähteet	37
Tutustu myös näihin!	38

Alkutarina

Minä rakastan tarinoita. Keksittyjä, näyteltyjä, laulettuja, kirjoitettuja, improvisoituja, tositapahtumiin perustuvia, oman suvun tarinoita, omia tarinoita, ystävän muistoja, ventovieraan muistelmia; iloisia, surullisia, lakonisia, humoristisia, vaikeita, haikeita, yllättäviä, ennalta-arvattavia, pieniä, suuria. Onnekseni olen saanut kasvaa jo pienestä kaikenlaisten tarinoiden parissa: isäni ja sukuni oli ja on innokkaita lukijoita, mutta myös tarinoiden kertojia. Moni tutkimuskin peräänkuuluttaa lapsille lukemisen tärkeyttä ja tästä puhutaan jopa lastenneuvolassa. Mutta mikä on nyky-yhteiskunnan suhtautuminen aitoihin elämäntarinoihin: lapsen (ja aikuisen!) kuulemiseen, ja näkemiseen? Kuinka moni tulee todella kuulluksi ja nähdyksi tarinansa kanssa?

Elämme aikakautta, jossa korostuu yksilön pärjääminen ja saamme lukea sankaritarinoita milloin kenenkin uskomattomasta selviytymisestä - mitä mahdottomimmista paikoista selviät ja eritoten miten ITSENÄISESTI, sitä kirkkaammaksi näennäinen sädekehäsi kiillottuu. Sosiaalinen media ylläpitää hektisyyttä (jopa hetkisyttöä) ja maailmamme täyttyy kuvista, joissa yksilö taas onnistuu jossain tavoitteessaan ja todisteeksi tästä nappaa siitä kuvan jaettavaksi maailmalle. En voisi olla enempää eri mieltä sanonnan 'yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa' kanssa..! Epäonnistumisiakin jaetaan, mutta huumorin avulla: 'Ei mennyt niin kuin Strömsössä'. Moni reaali maailman keskustelu perustuu sille pohjalle, jonka some-maailma on jo synnyttänyt. Yhä useampi kommentointi kuuluu "joo, luinkin Facebookista siitä" tai "ainiin kun sulla oli se Instagram-kuvakin siitä".

Vuorovaikutuksemme nopeutuu ja näennäisesti helpottuu kun pohjatietoa ei tarvitse juurta jaksain puheellisesti selvittää. Usein keskusteluissa huomaa myös vastapuolen keskittymiskyvyn herpaantumisen, jos joutuukin kuuntelemaan jotain jonka luulee jo tietävänsä: olihan se jo somessa. Miten tämä kaikki vaikuttaa aitoon, läsnäolevaan ja keskustelevaan vuorovaikutukseen ihmisten välillä? Ja mitä tapahtuu yhteisöllisyydelle tässä yksilön erinomaisuutta syleilevässä yhteiskunnassamme?

Itse koen, että ihmisillä on kasvavassa määrin suuri tarve saada kertoa tarinoitaan.

Vanhuksilla ehkä jo pienentyneen elinpiirin takia, työikäisillä "ruuhkavuosien" ja työelämän

vaatimusten yhteensovittamisen vuoksi, nuorilla taas em. hetkisyiden takia.

Lastensuojelutyötä tehneenä väitän, että yksi suuri problematiikka liittyen nuorten pahoinvointiin on juuri elämän tarinattomuus - kuka kuuntelisi, oikeasti? Tarinateatteri vastaa tähän hiljaiseen kutsuhuutoon - niin yhteisön kuin yksilönkin tasolla, niin avointen esitysten kuin tarinateatteriryhmän omien harjoitusten kautta. Minkälaisen tarinan tahansa kertominen auttaa kertojaansa jäsentämään tarinaansa ja näkemään itseään paremmin suhteessa muihin - kipeidenkin tarinoiden läpikäyminen puhdistaa ja antaa tilaa uusille. Tarinoita rakastavana tarinateatteriohjaajana olen etuoikeutetusti parantamassa maailmaa tarina kerrallaan.

Tässä lopputyössä kokoan yhteen kokemuksia tarinateatterin vahvasta vaikuttavuudesta ja erityisyydestä tarinateatterin tekijöiden näkökulmasta.

1. Tarinateatterin ta(i)kaa

Rakkauteni tarinateatteriin syntyi välittömästi siihen tutustuttuani. Vuosien mittaan olen vastannut lukuisiin kysymyksiin koskien tätä kummallista taiteenmuotoa - teatterin määre on kaikille tuttu, mutta miten tarinat siihen liittyvät? Monella taiteenystävällä tuntuu olevan myös epäilyksiä ja ennakkoluuloja tällaisen ”huuhaaseen” liittyen ja voihan tarinateatterin toiminta näyttäytyä ulkopuoliselle vähintään kyseenalaiselta kaikkine flow-kokemuksineen ja kesätapaamisineen.

Välillä onnistun omasta mielestäni hyvinkin selittämään tarinateatterin ytimen, välillä taas epäonnistun ja luovutan kun huomaan että vastaanottaja ei kerta kaikkiaan pysty ymmärtämään tätä outoa taiteenlajia.

Lopputyön aihetta pohtiessani löysin sen täysin vahingossa ja yllättäen. Rakas ystäväni myönsi olleensa toisinaan minulle kateellinen tarinateatterin lavalla näyttelijän lahjoistani. Meillä kummallakin on harrastajanäyttelijätausta, josta kateus kumpusi. Hämmennyin:

itselleni tarinateatterin lavalla näyttöminen oli jotain aivan muuta kuin harrastajateatteriporukassa.

Minulle tarinateatteri ei ole esillä olemista, oman egon taikka näyttelijän taitojen pönkittämisestä, vaan parhaimmillaan vaan puhdasta läsnäoloa ja kuuntelemista. Kiinnostuin aiheesta ja päätin tutkia, miten muut tarinateatteria tekevät asian kokevat ja näkevät tämän maailman. Ja voisiko tätä maailmaa raottaa jotenkin niillekin, jotka eivät (vielä) ole tarinateatteriin tutustunut? Entä onko muitakin tarinateatterin tekijät kaltaisiani monen näyttämötaiteen tekijöitä? Mitkä kaikki taiteenlajit tukevat tarinateatterin tekemistä? Mitä erityistä tarinateatterissa on suhteessa muihin esittävän taiteen aloihin? Mitä haasteita tekijät kokevat? Mitä tarinateatteri antaa tekijöilleen?

Lähetin kyselyni 26:lle Suomessa toimivalle ryhmälle, ja sain ryhmien jäseniltä yhteensä 27 vastausta. Näitä vastauksia olen hyödyntänyt tätä työtä kirjoittaessani - suorat lainaukset on lainausmerkein varusteltuina.

2. Teatterin monet kasvot

Eurooppalaisen esittävän taiteen juuret löytyvät jo antiikin Kreikasta amfiteattereineen ja ns. ”perinteinen” teatteri on kaikille tuttu käsite. 1970-luvulla perinteisen teatterin rinnalle alkoi kehittyä soveltavia ja kokeilevia taiteenaloja, yhtenä niistä tarinateatteri.

Tarinateatterin alkutaival...

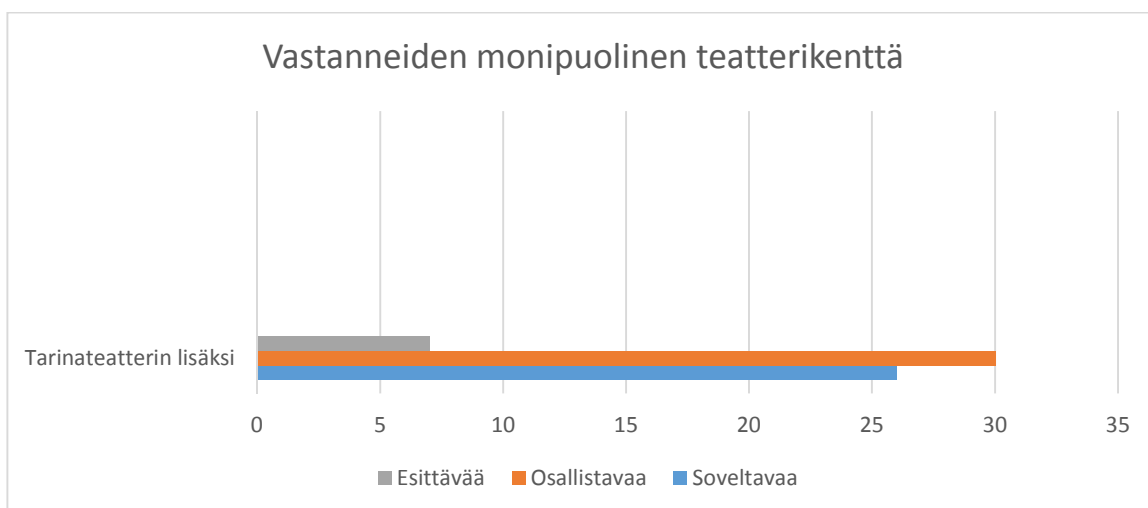
Tarinateatteri kehitettiin Yhdysvalloissa 70-luvulla ja sen isä on Jonathan Fox. Suomeen tarinateatteri rantautui 90-luvulla. Suomen ensimmäinen tarinateatteriryhmä, Taikapeili perustettiin vuonna 1991 ja sitä ohjasi Päivi Jalkanen (nyk Rahmel). Ryhmä toimi tarinateatterin pioneerina Suomessa. 90-luvun alussa perustettiin myös Mielikuva, Tampereen tarinateatteri ja Helsingin tarinateatteri.

Ja nykyhetki:

Vuonna 2015 suomalainen tarinateatteri juhli jo 25-vuotista taivaltaan. Suomessa on arviolta eniten tarinateatteriryhmiä verrattuna populaatioon nähden - ja ehkä jopa määrällisestikin. Suomalaisen tarinateatterin sateenvarjona toimii Suomen Tarinateatteriverkkoyhdistys. Tarinateatteriryhmiä on Suomessa ainakin 43!

Tarinateatterikentälle lähettämässäni kyselyssä (lokakuussa 2014) kysyin tekijöiltä, harrastavatko tai tekevätkö työkseen muitakin taiteenaloja kuin tarinateatteria ja vastausten kirjo olikin yllättävän laaja. Vastauksissa vilisi käsitteitä aina psykobiadraamasta improvisaatioon, tanssiteatterista nukketeatteriinkin kuin harrastajateatterista klovneriaan ja hetkellisesti olin pyörällä päästäni - miten kategorisoida eri taiteen alat?

Lähdin avaamaan käsitekarttaa Tapio Toivasen avulla, joten jaottelin lajit soveltavaan, osallistavaan sekä esittävään teatteriin. Vaikka jaottelu helpotti itseäni ymmärtämään alalajien erityisyyttä paremmin, oli sekä vaivaannuttavaa että huvittavaa huomata, että eri alalajeihin jaottelua on lähes yhtä monta kuin on alalajeista kiinnostunutta kirjoittajaa. Seuraavaksi kuitenkin suuntaa-antava luokkajako, sekä kuva kyselyyn vastanneiden harrastamista eri taiteenaloista:

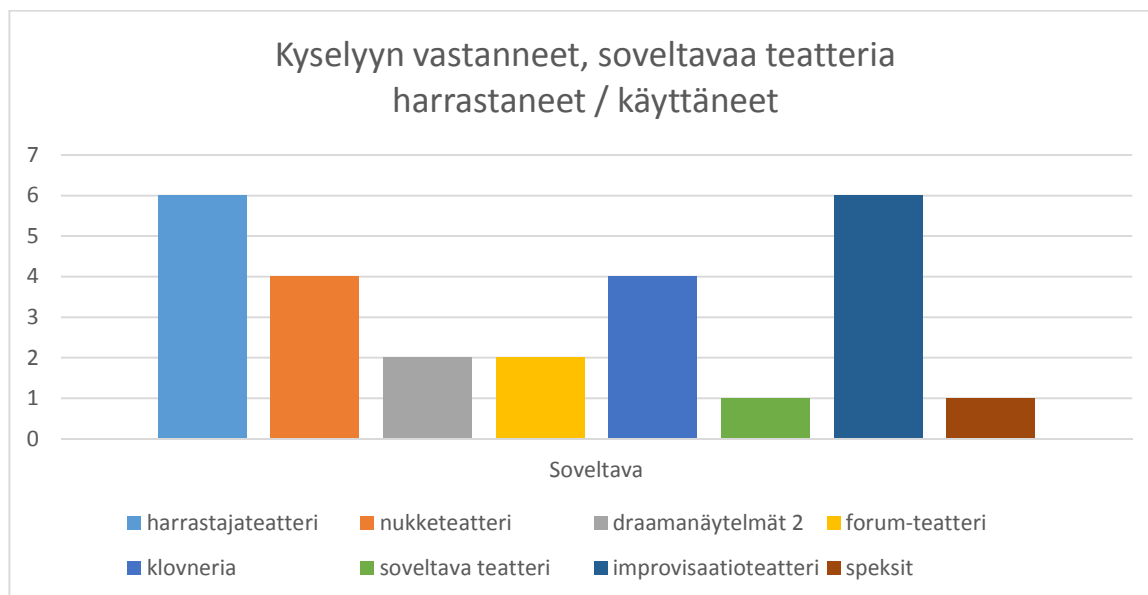

Vastaajia oli 27, joten jo tästä kuvasta pystyy huomaamaan tarinateatteriväen laajan kiinnostuksen muitakin taiteenlajeja kohtaan.

Seuraavaksi esittelen eri genrejä soveltavan, osallistavan ja esittävän taiteen alueilta. Kursiivilla kirjoitetut määritelmät ovat kyselyyn vastanneilta. Lähdeluettelossa on myös lisätietoa kaipaaville osuvia nettisivustoja.

2.1. Soveltava teatteri

Suurin osa kyselyyn vastanneista kertoi harrastavansa/harrastaneensa/tekevänsä työtään soveltavan teatterin saralla. Näitä genrejä vastauksissa oli Forum-teatteri, speksit, improvisaatio ja klovneria. Soveltavan teatterin ehkä helpoin "tunnusmerkki" on se, että soveltavassa teatterissa oletetaan yleisön osallistuvan yhteiseen taiteelliseen kokemiseen, mutta osallistuminen on vapaaehtoista. Tapio Toivasen mukaan soveltavan teatterin yhteinen nimittäjä on aktiivinen yleisö.

Tarinateatteri

Tarinateatteri on improvisointiin perustuvaa soveltavaa teatteria, jossa yhteisöllisyys on vahvasti läsnä. Tarinateatterinäyttelijät tuovat lavalle näkyviksi yleisön kertomia tarinoita muusikon ja ohjaajan avulla. (Kopakkala 2001, 188–189) Tarinateatterissa vuorovaikutus yleisön, ohjaajan, muusikon ja näyttelijöiden välillä mahdollistaa luovuuden virran, jota voisi kutsua tarinateatterin taiaksi.

"Tarinateatteri on parhaimmillaan koskettavaa, syvällistä ja aitoja tarinoita. Ne on vaan mun juttu. Ja saa siinä olla huumoriakin, mutta ei naurattamista."

"Tarinateatteri on elämistä hetkessä. Se on mitä suurimmassa määrin läsnä olemista niille ihmisille, jotka sillä hetkellä ovat yhdessä. Se koskee sekä näyttelijää, ohjaajaa että muusikkoa."

Forum-teatteri

Brasilialaisen Augusto Boalin kehittämä "köyhien ja sorrettujen teatteri", jossa yleisö osallistuu teatterin kulkuun. Forum-teatteri on osin käsikirjoitettua teatteria, jossa näyttelijät näyttelevät näytelmän, jossa on vähintään yksi poliittinen tai sosiaalinen epäkohta. Kohtauksia kuljettamassa on "jokeri" joka keskeyttää kohtauksen osallistamalla yleisön pohtimaan kohtauksen sisältöä uudelleen. Yleisö saa päättää, kuinka kohtausta muutetaan ja voi osallistua itse kohtauksen uudelleen dramatisointiin näyttämällä toisenlaisen reaktion. (Koponen 2004, 80) Boalin mukaan forum on opettavaista, koska siinä kaikki oppivat yhdessä, näyttelijät ja yleisö. Näytelmän täytyy esittää erehdys, epäonnistuminen niin, että katsoja saa yllykkeen miettiä ratkaisuja ja keksimään uusia tapoja vastustaa sortoa. (Koskenniemi 2007, 86)

Speksit

"Speksi on vuorovaikutteista teatteria, jossa yleisö missä vaiheessa vain saa keskeyttää näytelmän huutamalla OMSTART ja tilaamalla tyyllilajin, roolinvaihdon tai mitä ikinä - lyhyen improvisaatiokohtauksen keskellä kirjoitettua näytelmää"

Improvisaatio

Improvisaatio on taiteenmuoto mutta myös elämänasenne. Käsitteenä improvisaatioon liitetään usein spontaanisuus, intuitio ja flow. Lyhykäisyydessään improvisaatioteatterilla tarkoitetaan käsikirjoittamatonta tilannetta, joka syntyy lavalla siinä hetkessä ja spontaanisti. Improvisaation kulmakiviä ovat myös myöntyminen vastaanäyttelijän ehdotukseen, sekä saattaminen vastaanäyttelijä lavalla hyvään suoritukseen. (Koponen 2004, 13–24). Ihmistä, jolla on kyky improvisoida teatterin ulkopuolella, kuvaillaan usein spontaanina ja luovana.

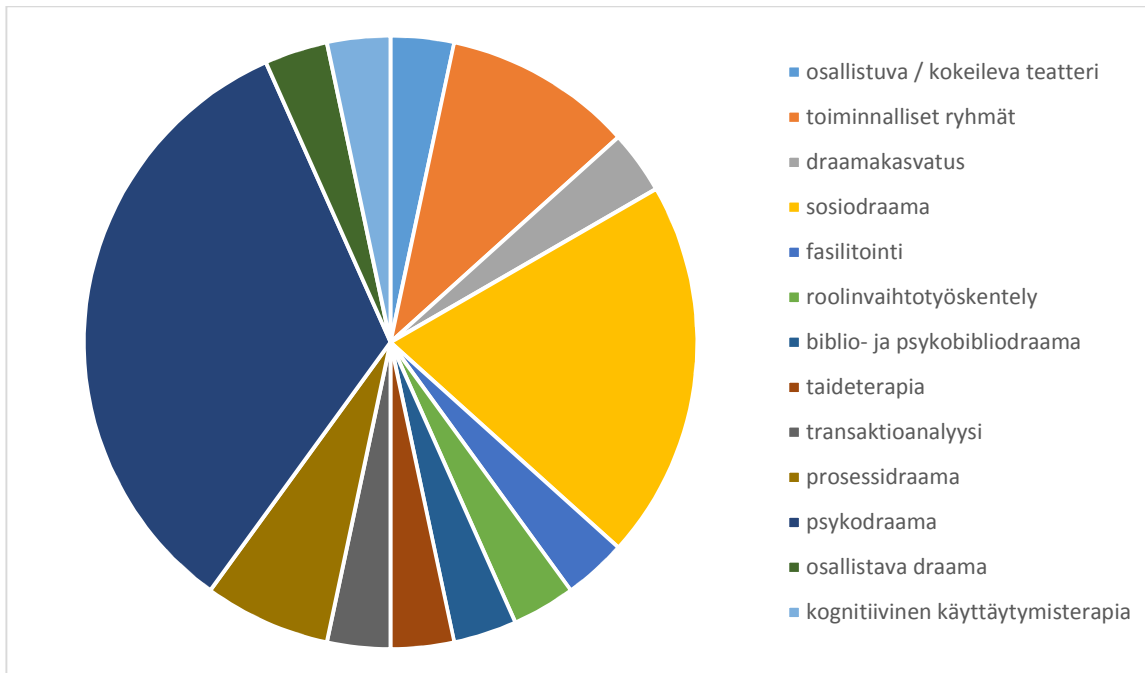
Klovneria

Klovneria on vahvaa, intensiivistä, improvisoivaa ja vuorovaikutteista teatteria, jonka juuret ovat pantomiimissa, naamioissa, ilkkurisissa hovinarreissa, commedia dell'artessa ja fyysisen teatterin ilmaisussa. Nykydraamaan yhdistettynä klovnerius tarjoaa voimakkaan, monikerroksisen kerrontatavan kuorutettuna punaisella nenällä. (Red Nose Company-sivusto)

2.2. Osallistava teatteri

Tapio Toivasen mukaan osallistavalle teatterille on ominaista se, että sillä ei ole yleisöä. Osallistavassa teatterissa siis kaikki osallistuu. Kyselyyn vastanneista osallistavaa teatteria oli harrastettu psykobiibliadraaman, bibliodraaman, prosessidraaman, osallistavan/kokeilevan draaman sekä erinäisten toiminnallisten menetelmien kautta. Moni kertoi tarinateatteritaipaleeseensa liittyvän myös erilaisia menetelmiä terapian alueelta: psykodraama, sosiodraama, kognitiivinen käyttäytymisterapia, transaktioanalyysi, sekä taideterapia. Edellä mainituista suuri osa menisi myös, katsantokannasta riippuen, osallistavan teatterin kategoriaan: monessa näistä ryhmän osallisuus työskentelyyn on merkittävä.

Kyselyyn vastanneet, osallistavaa teatteria harrastaneet / käyttäneet

Bibliodraama

Bibliodraamassa käydään läpi Raamatun tapahtumia toiminnallisilla menetelmillä. Raamattu toimii toiminnalle kehystymisenä, mutta universaalit tarinat koskettavat osallistujia myös henkilökohtaisesti. (Mäkisalo 1996, 10–18)

Psykobibliadraama

Psykobibliadraama on bibliodraaman sisällä toteutettu psykodraama. Psykodraamasta tarkemmin otsikolla psykodraama.

Prosessidraama

Prosessidraamaa käytetään draamakasvatuksessa ja kuten yllä kuvauksessa, sillä ei ole yleisöä vaan kaikki osallistuu. Prosessidraama on osin etukäteen suunniteltu draama, jossa voidaan käyttää draaman kehyksinä esim. musiikkia, taideteosta, sarjakuvia - draaman tavoitteista ja kohderyhmästä riippuen. Prosessidraaman ohjaajille löytyy nykyisellään myös paljon valmiita draamapretekstejä, joita hyödyntää. (Sutela, Draama koulussa-sivusto)

Osallistava/kokeileva draama

Osallistavassa/kokeilevassa draamassa osallistujat luovat yhdessä fiktiivisen tarinan, ja käsittelevät sen avulla itselleen tärkeitä asioita. Sen avulla voidaan tutkia vuorovaikutukseen liittyviä asioita ja usein draaman aiheena onkin esim. ystävyys, ihmisyyden, itsenäistyminen, kohderyhmästä riippuen. Osallistavassa draamassa on tärkeää tehdä yhteinen draamasopimus osallistujien kesken: sovitaan yhteiset raamit ja säännöt työskentelylle (aikataulu, roolitus jos jollakin on erityistarpeita / toiveita jotka ottaa huomioon, toisen kunnioittaminen jne). (verneri.net)

Toiminnalliset menetelmät

"Psykodraama on yleiskäsite morenolaisille draamamenetelmille, joita usein kutsutaan toiminnallisiksi menetelmiksi (action methods)." Morenolaisiin menetelmiin kuuluvat psykodraaman lisäksi myös sosiadraama ja sosiometria. (Sura & Janhunen 2005, 7).

"Toiminnallisuus auttaa stressilykuormituksen kanssa kamppailevia saamaan tunneyhteyden käsiteltävään asiaan." Toiminnallisten menetelmien avulla itseään voi tarkastella ulkoapäin, jolloin itsensä tutkimisesta tulee aiempaa tarkempaa. (Sura & Janhunen 2005, 125–126) Lämmittely on toiminnallisissa menetelmissä olennainen osa itse toimintaa. Lämmittely auttaa ihmistä aloittamaan toiminnan. Toiminnallisia menetelmiä käyttävä ohjaaja pyrkii luomaan oppimisympäristön, joka johtaa uusien näkemysten syntyyn ja auttaa purkamaan joitakin niistä salaisista liittoutumista, joita yksilöillä ja ryhmällä kokonaisuudessaan on. (Williams 2002, 111–113)

Toiminnan kautta tekijälle avautuu usein uusia ikkunoita oman toimintansa suhteen.

Psykodraama

Psykodraama on ryhmäterapiamuoto, jossa yksilön kokemuksia läpikäydään tuomalla ne näkyviksi näyttämölle. Psykodraamassa päähenkilö tuottaa itse näyttämölle elementit, ympäristön, ihmiset, tilanteet ja kontekstin, jossa liikutaan – ohjaaja toimii rinnalla kulkijana ja muu ryhmä apuhenkilöinä ja yleisönä. (Kopakkala 2011, 185–186)

"Psykodraamassa ohjaaja ja apuhenkilö tuottavat roolin vaihtojen avulla näkyväksi päähenkilön kokemuksia. Ohjaajan rooli on kaivaa syvemmälle tunnekokemusten syihin. Tässäkin koulutettujen apuhenkilöiden intuitio tuo lisäarvoa päähenkilön kokemuksiin."

Sosiodraama

Sosiodraama on ryhmäkeskeistä spontaania roolityöskentelyä jonkun teeman tai tilanteen tutkimiseksi. Toisin kuin terapeuttisessa psykodraamassa, sosiodraamassa ei yleensä ole yhtä päähenkilöä, vaan prosessi syntyy tasavertaisesti kaikkien osallistujien toimesta. (Kopakkala 2011, 188) Sosiodraama soveltuu hyvin opetus- ja koulutustyöhön, yhteisöllisten kysymysten käsittelyyn sekä rooliharjoitteluun. (Aitolehti & Silvola 2008, 11–12)

"Sosiodraamassa osallistujat tutkivat jokainen itseään. Ohjaajan rooli on tehdä väliintuloja, jotka tavalla tai toisella muuttavat draaman kulkua ja siten tuottavat työskentelyyn syvyyttä."

Kognitiivinen käyttäytymisteoria

"Kognitiivinen käyttäytymisterapia (KKT) on yhdistelmä käyttäytymisterapiaa ja kognitiivista terapiaa. Käyttäytymisterapioissa keskitytään tarkastelemaan ihmisen ongelmia ja vahvuuksia käyttäytymisinä ja tavoitellaan sellaisten taitojen oppimista, jotka mahdollistavat arvokkaan, tyydyttävän ja vähemmän kuormittavan elämän. Kognitiivisissa terapioissa taas keskitytään tarkastelemaan ihmisen tilannetta pääosin hänen ajatusmallinsa kautta. Luomalla uusia, paremmin ihmistä hyödyttäviä ajatusmalleja, voidaan ratkoa monia kokemiamme ongelmia.

KKT pitää siis sisällään useita itsenäisiä psykoterapian muotoja. Näillä eri psykoterapioilla on kuitenkin monia yhdistäviä tekijöitä. Ne ovat aktiivisia, tavoitteellisia, strukturoituja ja pääosin nykyhetkeen keskittyviä. Tällaista psykoterapiaa voidaan tehdä joko aikarajoitteisesti eli tietty käyntimäärä muutaman kuukauden aikana tai pidempänä, muutamia vuosia kestäväenä, psykoterapiana. Hoidossa käytetään myös kotitehtäviä, jotka täydentävät ja tehostavat hoitoa. KKT:n vaikuttavuus on todettu hyväksi monien eri psykiatristen häiriöiden ja psykologisten ongelmien hoidossa." (KKT-keskus Arvon sivut)

Transaktioanalyysi

”Transaktioanalyysi (TA, Transactional Analysis) on malli ihmisen, persoonallisuuden, ihmissuhteiden ja vuorovaikutuksen ymmärtämiseksi. TA:n alkuperäinen kehittäjä on amerikkalainen psykiatri Eric Berne (1910–1970).

Transaktioanalyysia käytetään nykyisin psykoterapian, neuvonnan ja ohjauksen, kasvatuksen ja koulutuksen sekä organisaatiokonsultoinnin välineenä. TA on myönteinen ja ihmiskeskeinen psykologian muoto, jonka perususkomuksia on uskomus ihmisten vapaasta tahdosta, perimmäisestä sisäisestä hyvydestä, vastuullisuudesta omista tekemisistään ja kyvystä tehdä muutoksia itsessään.” (Finta ry:n sivut)

Taideterapia

”Kuvallisen ja muun luovan ilmaisun kautta voi purkaa ja käsitellä asioita, joita sanallisesti voi olla vaikea ilmaista. Taiteen keinoin oman elämän kysymyksistä tulee konkreettisempia ja selkeämmin käsiteltäviä. Taideterapia myös rikastuttaa sisäistä maailmaa ja mielikuvitusta sekä auttaa vahvistamaan itseluottamusta ja löytämään omia psyykkisiä voimavaroja. Taideterapia voi olla sekä yksilö- että ryhmäterapiaa. Taideterapian kesto vaihtelee terapialle asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja se sopii kaikenikäisille.” (Taideterapia – matka minuuteen sivusto)

2.2.1. Vaihtoehtoinen jaoittelu

Olin itse aikoinaan tekemässä kolmena vuonna nuorille osallistavan draaman projektia, jossa käsitelimme päihteitä nuoria kunnioittavalla ja osallistavalla tavalla - ei siis perinteisin kalvosulkeisin. Tein tästä myös opinnäytetyöni joka valmistui vuonna 2006, työssäni tutkin osallistavan draaman vaikuttavuutta ehkäisevässä päihdetyössä.

Tässä luvussa, näitä luokitteluja avatessani huomasin edelleen olevani ristiriitaisissa tunnelmissa Tolvasen luokittelujen suhteen, sillä itse olen osallistavan draaman mieltänyt Forum-teatterin sisareksi - ja meidän osallistavassa draamassa oli jopa jokeri! Joten jottei

luokkajaot olisi mustavalkoisia, tässä vielä Pieta Koskenniemen jaottelu, jonka löysin netistä selvittäessäni tätä "mysteeriä" itselleni:

"Osallistavassa teatterissa yleisön ja tekijöiden välinen suhde on hämärämpi - tavalla tai toisella yleisö osallistuu esityksen syntymiseen ja toteutumiseen näyttämöllä. Pieta Koskenniemi jakaa osallistavan teatterin kolmeen ryhmään:

Kasvatuksellinen teatteri/draama

Kasvatuksellista draamaa ovat erilaisissa oppimisympäristöissä toteutetut esitysprosessit - esimerkiksi luokkaympäristössä toteutettu draamaprosessi tähtitieteestä. Draaman keinoin eläydytään Kopernikuksen maailmaan ja löytöihin, löydetään itse ja saadaan kirje inkvisitiolta.

Yhteisöllinen teatteri/draama

Nimitystä voidaan käyttää esityksistä, jotka pyrkivät toimimaan kollektiivisen keskustelun välineenä enemmän kuin taiteellisena lopputuloksena. Esimerkkinä voidaan pitää Augusto Boalin työtapoja, joissa yhteisön aiheista nostetaan ja haarukoidaan teatterin keinoin esiin ongelmakohtia, joita yhteisö voi esityksessä käsitellä esim. pysäyttämällä esityksen kulun ja ehdottamalla toista toimintatapaa.

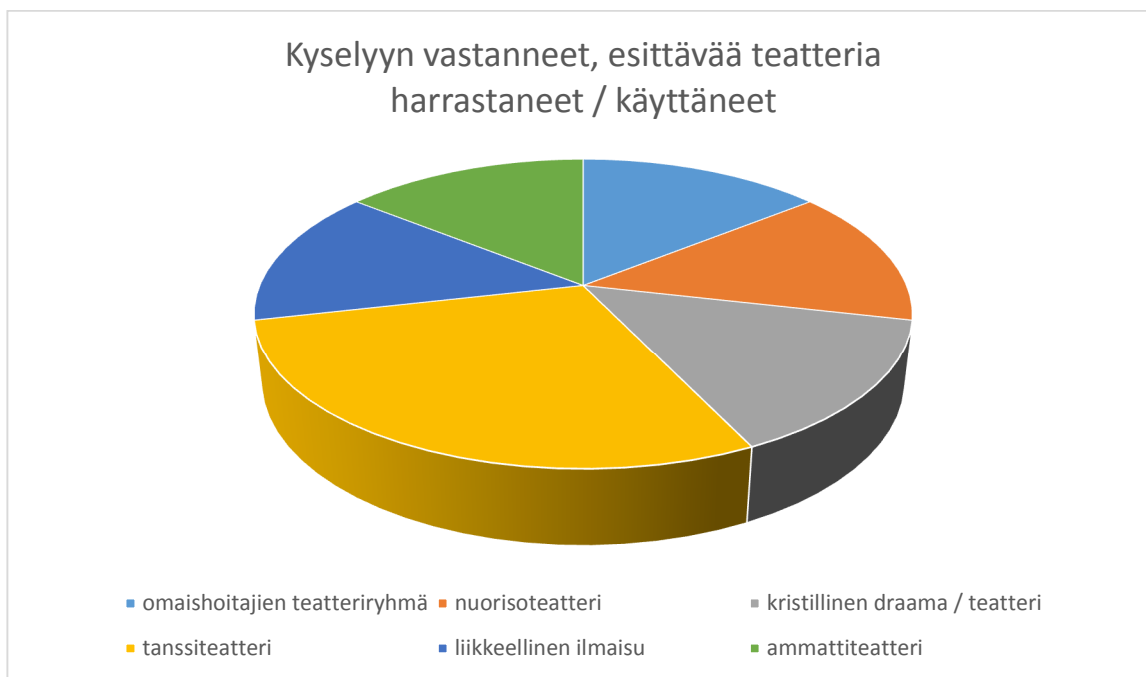
Terapeuttinen teatteri/draama

Terapeuttinen draama käsittelee ihmisten ja yhteisöjen ongelmia, ikään kuin ne olisivat näytelmää, jota voidaan uudelleen esittää ja korjata."

Tämän mukaan siis esimerkiksi Forum-teatteri olisikin osallistavaa, eikä soveltavaa teatteria. (Oppimateriaali-sivusto)

2.3. Esittävä teatteri

Tarinateatterin tekijöille myöskään esittävä teatteri ei ollut vierasta. Vastauksissa mainittiin harrastajateatteri, nukketeatteri, draamanäytelmät, liikkeellinen ilmaisu, nuorisoteatteri, kristilliset draamat, tanssiteatteri, omaishoitajien teatteriryhmä sekä kesäteatteri.

3. Kyselyn tulokset

Lähetin kyselylomakkeen Suomen tarinateatterikentälle 15.10.2014. Ryhmien yhteystiedot löysin Tarinateatteri Wikistä. Kyselyyni vastanneet kertoivat tekevänsä/tehneensä tarinateatteria seuraavissa ryhmissä:

- Tarinapolku
- Lahden tarinateatteri
- Tarinaiset
- Mosaiikkiteatteri
- Tarinateatteri Silta
- Tarinateatteri Wild
- Tarinateatteri Big Men / Playbacktheatre Big Men
- Taikapeili
- Tampereen tarinateatteri
- Sampo
- Kapriisi
- Tarinateatteri Tässä
- Raakku
- Tarinateatteri Acts
- Heräämö
- Long Story Short
- Myskihärät
- Teleskooppi
- Vyöruusu

- Helsingin tarinateatteri
- Tasavallan tanssitarinatatteri
- TäHELLinen tovi
- Tarinateatteri Foxtrott
- Teatron

Vastausaikaa annoin reilun kaksi viikkoa; ajattelin, että ne jotka kyselyyn haluavat vastata, ehtivät sen tässä ajassa tehdä. Kysely lähti yhteensä 26 ryhmälle, joiden jäsenistöstä sain vastauksia yhteensä 27 kpl. Vastaaajissa oli 7 miestä, 20 naista. Koska halusin tietää, miten moni tarinateatterin tekijä harrastaa myös muita teatterin lajeja, jaottelin vastaajat myös sen mukaan; kahdeksan vastanneista ilmoitti tekevänsä ainoastaan tarinateatteria, loppuilla 19:llä oli repertuaarissaan myös muita, useimmiten soveltavan teatterin lajeja.

Vaikka uumoilinkin vastaajien olevan aktiivista myös muilla näyttämöillä kuin tarinateatterissa, saamani vastausten kirjo yllätti silti monipuolisuudellaan. Eri genrejen ollessa näin hyvin edustettuina on vähintään perusteltua avata vastauksia, joita sain kysymykseeni ”Mitä erityistä tai ainutlaatuista on mielestäsi tarinateatterissa jos vertaat muihin taiteenlajeihin – näyttelijyydessä, ohjaajuudessa, muusikkoudessa? Mitä haasteita havaitset siirtyessäsi lajista toiseen?”. Tässä luvussa avautuu mielestäni oivallinen näkymä tarinateatterin taakse!

3.1. Tarinateatterin erityisyys ja ainutlaatuisuus

Moni tarinateatterin tekijä puhuu tarinateatterista yhtä hellästi kuin omasta rakastetustaan. Miksi tarinateatteri on niin ihmeellistä ja ihanaa – tai nimenomaan erityistä verrattuna muihin taiteenlajeihin? Tässä vastaajien pohdintoja:

“Erityisyys tarinateatterissa on kaikissa näkökulmissa ainutkertaisuus, mahdollisuus onnistua tai mokata, päästä tarinassa eteenpäin. Kunnioitus tarinankertojan tarinan ytimeen on kaikkein tärkein ja haastavin.”

“Tarinatatterin erityisyys tai ainutlaatuisuus perustuu mielestäni siihen, ettei tarinateatterissa näytellä. Siinä ei siis ole selkeää roolijakoa tai hahmoa, jota näytellään.”

“TT on estraditaidetta hetkessä -- Impro on aina improa, mikä asettaa periaatteessa ihan käsittämättömät vaatimukset esiintyjien ammattitaidolle. Samoin henkisesti TT:ssä pitää olla auki kaikelle inhimilliselle - tässä lajissa ei esteinen persoona pärjää (missään roolissa).”

“Kesäteatterissakin opeteltiin repliikit ja asemat ja elettiin toki myös hetkessä, mutta turvana oli ne opetellut sana ja liikkeet. Sama tanssiteatterissa. Tt:n turva on ne tekniikat. Kesä- ja tanssiteatterissa piti olla pää täynnä, tt:ssa taas pää tyhjä! Tt:ssa on hienoa, että voi/pitää kuunnella itseään; mitä kumpuaa kertomuksen myötä näyttämölle. Esitykset ovat ainutkertaisia, arvokkaita hetkiä, jossa jaetaan kertojan kokemus juuri nyt. Muissa lajeissa esitys tulee tehdä juuri samanlaisena kuin on harjoiteltu. Jos improvisoit, saattavat kanssa esittäjät tipahtaa kartalta.”

“Tarinatatterin tekee mielenkiintoiseksi hetkessä eläminen, improvisaation läsnäolo, vahva aktiivinen vuorovaikutus yleisön ja esiintyjien välillä. Tässä taiteenmuodossa kuuntelemisen taito esiintyjän roolissa korostuu. Esiintymisiin voit toki valmistautua

harjoittelemalla tekniikoita, muttei valmiita vastauksia eikä kysymyksiä ole, astut tyhjänä yleisösi eteen. Tietty ennakoimattomuus kiehtoo tekijän roolissa. Uskaltautuminen ja heittäytyminen sekä sietämättömän ”tyhjän” kokemisen jälkeinen täysi on huikeeta.”

“Tarinatatteri eroaa monilla tavoin kaikista muista teatterin ja draaman muodoista. Vaikka soveltavan teatterin alueella on paljon yhteistä esim. forumteatterissa ja improvisaatioteatterissa, niin tarinateatterin erityisyys tulee siitä että kaikki näyttämöllä nähty on paikalla olevien ihmisten henkilökohtaisia tarinoita. Yhteys psykodraamaan on ilmeinen juuri tästä syystä. Toisaalta psykodraamasta tarinateatteri eroaa kertojien osallistumisen näkökulmasta. Psykodraamassa päähenkilö tuottaa draaman hahmot ja dramaturgian itse ohjaajan avustuksella. Tarinateatterissa näyttelijät ja muusikko tekevät sen työn kertojan katsoessa sitä sivusta. Esityksellisen tai taiteellisen työtavan merkitys on tarinateatterissa huomattavasti suurempi kuin psykodraamassa. Psykodraama tehdään useimmiten pienessä suljetussa ryhmässä ja tarinateatteria taas selkeästi yleisölle. Molempia menetelmiä voidaan tuki soveltaa myös muilla tavoilla ja konteksteissa.”

“Tarinatatterilla on yhteistä muiden minulle tuttujen draamaharjoitusten kanssa se, että yhdessä tekeminen on HAUSKAA. Kun valmista tulee ja yleisö tykkää, niin olo on kuin pumpulissa. Se on riemastuttavaa ja terapeutista. Mikä taas erottaa tarinateatterin omaksi lajikseen, on sen julkilausuttu tavoitteellisuus. Pyrkimys on palvella yleisöä yleisön ehdoilla ja tehdä HEIDÄN TARINANSA näkyväksi. Jos tässä onnistutaan, tulee siitä erityisen hyvä mieli.”

“Ehkä esiintyessäni lavalla bollywood ryhmäni kanssa en koe niin suurta yhteyttä sisimpääni (paitsi koreografian kautta kun se on omani) ja sanoma saattaa olla kevyempi ja viihdyttävä. Kun taas tulkitsen runoja liikkeellä etsin/koen vahvaa yhteyttä runon, minun ja yleisön välillä. Klovneria on läsnäolon taidetta. Tarinateatterissa on parasta se yhteys ja yhteisöllisyys mikä tuntuu ja koskettaa kun tekijöiden- kertojan ja yleisön välille syntyy yhteys.”

“Tarinatatteri on laji, jota ei osaa koskaan”

3.2. Tarinateatterin haasteet

Tarinateatteri on tosiaan laji, jota ei osaa koskaan. Tai jos kuvittelee osaavansa, kompastuu mitä todennäköisimmin omahyväisyyteen tai sieluttomuuteen, mekaaniseen tekemiseen todellisen läsnäolon sijaan. Tarinateatteria pitää harjoitella jatkuvasti, pitää taitoa yllä.

Tarinateatterissa tekijät ovat näyttelijöitä, muusikoita ja ohjaaja. Usein sama henkilö voi toimia monessa roolissa, esimerkiksi ohjata yhdessä ryhmässä ja toisessa toimia muusikkona. Alla pohditaan tarinateatterin haasteita näiden eri roolien kautta:

“Tarinateatterin näyttelijältä vaaditaan mielestäni laajempaa osaamista kuin tavalliselta näyttelijältä. Mitään ei ole kirjoitettu etukäteen eikä harjoiteltu. Tietenkin tekniikat tukevat, jos niitä käytetään sääntillisesti hyväksi, mutta kun luovuus pääsee pintaan, niin tekniikka katoaa. Sitten se ryhmätyötaidot ja toisen kuuntelemisen osaamiset ovat a ja o tarinateatterissa.

Soveltavassa teatterissa luovuuden käyttö on myös yksi tärkein vaatimus, mutta siinä näyttämölle viedään kuitenkin ennalta harjoiteltu esitys. Tarinateatterissa se yllätyksellisyys ja hetken merkitys on niin suuri. Tarinateatterissa roolinvaihdot näyttelijästä muusikoksi tuo erityisen lisän.

Ohjaajalla on suuri merkitys esityksessä. Hän antaa tekniikat ja merkit, joita on erittäin tärkeä opetella ryhmän kanssa harjoituksissa etukäteen. Lajista toiseen siirtyminen on vain rikkaus. Kaikki erilainen tekeminen auttaa tuomaan tarinateatterin yllätyksellisiin/taianomaisiin tilanteisiin ”ravintoa”.

”Tarinateatteria tehdään oikeista tarinoista, ja päähenkilö on aina tarinoissa läsnä. Tämä antaa jo lähtökohtaisesti tarinateatterille sellaisen luonteen, että onnistuakseen

päähenkilöä pitää kunnioittaa ja tarinaa ei saa vääntää vääriin muotoihin, ja improvisaatiolla on selkeät rajat.

Tarinateatterissa on oma estetiikkansa, johon liittyy hyvin vahvasti erilaiset muodot ja kehon ilmaisu. Teatteri-estetiikkana sijoittaisin sen jonnekin perinteisen teatterin, tanssin ja fyysisen teatterin välimaastoon. Tarinateatterissa pyritään myös löytämään erilaisia merkityksiä sekä tasoja (myyttinen taso, yhteiskunnallinen taso, ryhmän taso, yksilötaso, unet, yms.) kertojien kertomuksista, mikä tekee näyttelijöistä samaan aikaan tutkijoita, dramaturgeja ja näyttelijöitä. Myös erilaisia tapoja tulkita tarinoita tutkitaan koko ajan, ja eri tekniikat palvelevat erilaisia tarinoita.”

3.2.1. Näyttelijälle:

“Haastavaa on olla yhteydessä toisiin näyttelijöihin ja muusikoihin, aistia yleisön tila. Mitä yleisö ja tarinankertoja juuri nyt, tällä hetkellä tarvitsee. Kun asiat sujuu hyvin ja päästään yhteyteen on upeaa olla lavalla ja vaan nauttia tekemisestä.”

”Tarinateatterissa näyttelijä pyrkii kiinni kertojan tunnemaailmaan, energiaan ja kuullun tarinan näkyväksi tuotuihin tapahtumiin. Myös näkymätön tulee joskus näkyväksi. Tarinateatterin taika on myös siinä, että tarinat ovat/ovat olleet samankaltaisia maailman sivu ja yhden tarina koskettaa monen muunkin maailmaa. Perinteisessä teatterissa tarina on kirjoitettu ja siihen on voinut tutustua vaikka etukäteen. Tarinateatterissa niin ei koskaan käy. Jokainen tarina on aina tuore ja uusi.”

“Tt haastaa minua, koska siinä on selkeä todellisuuden kytkös tositarinoiden muodossa, ollaan hyvän palveluksessa, pääsee toimimaan tarinankertojille kanssakulkijana ja -ymmärtäjänä elämässään.”

“Tarinatheatterissa näyttelijä on auki. Ei voi opetella liikkeitä juuri tähän esitykseen, koska ei tiedä mitä yleisö kertoo. Tekniikat tulee hallita, mutta se on kuitenkin kuin näkymätön turvaliivi, joka pitää esityksen kasassa - ja näyttelijän mielen rauhallisena.”

“Harrastajateatterissa näyttämöllä ollessa vastuu itsellä on vuorosanoista, ulkoa ja ennakkoon opetelluista liikkeistä ja äänestä ja ohjaajan näköisen kuvan ja tunnelman tuottamisessa. Näyttelijäntyö tuolloin on enemmän valmiiksi pureskeltua. Tarinateatterin ainutkertaisuus ja tyhjyyden kokemus tekee esiintymisestä hauraamman ja haasteellisemman, on vain yksi mahdollisuus.”

3.2.2. Muusikolle:

“Muusikko on suuri virkkuukoukku, joka kasaa tekniikan, näyttelijöiden työskentelyn, tarinankertojan tarinan tunnesävyyn ja kaikki siinä esityksessä olevat yhteiset säikeet yhteen nuoteilla ja tauoilla, rytmillä ja melodialla. Muusikon kyky kuulla ja tarttua hetkeen on merkittävä.”

Muusikkous on jotakin vallan suurta, kun siihen TT:ssa uskaltaa hypätä. Se on samalla pelottavaa. Perinteisessä teatterissa ei musiikilla juurikaan improvisoida. Musiikki luo tunnelman ja taustan tapahtumille. TT:ssa tunnelman luomisella on erityinen merkitys ja musiikki joko tukee sitä tai sitten ei. Pyrkimys lienee tuen antaminen :) Se tekee muusikkoudesta juuri hieman pelottavaa...”

3.2.3. Ohjaajalle:

“Ohjaajan työ on jollain tapaa erilaista kuin perinteisessä teatterissa, mutta siinä on paljon samaa kuin esim. improvisaatioon perustuvien teatterimuotojen ohjaajan roolissa.”

Harjoituksissa ohjaaja antaa näyttelijöille välineitä toteuttaa esitys, ja esityksissä hän valitsee välineet, joita esityksessä käytetään. Koska tarinateatteriryhmät ovat yleensä jatkuvia, eivätkä vain tietyn ajanjakson projekti, vaatii ohjaaminen ymmärrystä ryhmästä, ryhmäprosessista sekä intensiivisempää ihmisiin sitoutumista ja läsnäoloa kuin perinteisen teatterin ohjaaminen.

Hyvällä tarinateatteriohjaajalla on paljon sekä esteettistä että ihmisen ymmärrystä sekä työkaluja välittää molempia ryhmälle. Tarinateatterin ytimessä on ihmisen tarina ja kokemus, ja sen ympärille voi rakentaa vaikka millaisia tekniikoita sekä estetiikkaa. Ohjaaja on usein vastuussa ryhmänsä hyvinvoinnista sekä motivoinnista, ja jokainen päätös on tärkeä, koska ryhmä on jatkuva eikä määräaikainen.”

“Ohjaajan rooli on merkittävä. Hänen on kyettävä kuunneltava herkeämättä kertojaa, tekemään valintoja hetkessä mm. tekniikasta, jonka sitten ”heittää” esiintyjille ja muusikolle työstettäväksi, valmiiksi tai tietoisesti keskeneräiseksi jätettäväksi. Tämä teos, jonka ohjauksesta ohjaaja vastaa, on taideteos, joka on yhteinen ja ainutlaatuinen, hetki kaikkien osallistuneiden elämässä. Eikä toistu, tätä teosta ei voi esittää uudelleen ja uudelleen. On vain YKSI. Suunnittelu-aikaa toteuttamiselle ei ole niin kuin esim. teatterinäytelmän ohjauksessa, jossa ohjaaja voit suunnitella etukäteen valmiiksi, miltä haluaa valmiin esityksen näyttävän.”

3.3. Mitä tarinateatteri mahdollistaa tekijöilleen?

Edellisiä lukuja lukiessa saattaa mieleen hiipiä kysymys, miksi näin vaikeaa taiteenmuotoa kukaan ylipäätään uskaltaa tai viitsii lähteä tekemään...alla vastauksia tähän pohdiskeluun:

“Tarinateatteria olen harrastanut nelisen vuotta ja kokenut sen monella tavalla itselleni sopivaksi. Henk.koht. se mm. on tapa harrastaa itsetutkiskelua, voimaantua, saada uusia

näkökulmia elämään ja ilmiöihin, saada uusia ystäviä, saada tunne mukavaan porukkaan kuulumisesta, kokea että parhaimmillaan esittämämme tarina koskettaa sekä kertojaa, yleisöä että esittäjiä. Koen sen hyvin kiinnostavaksi ja haasteelliseksi ja luulen siinä olevan itselleni hyvä väylä elinikäiseen oppimiseen.”

“Myös itselle tarinateatteri antaa. Harkoissa tuntee tulleensa kuulluksi, kun saa vuorollaan kertoa, ja muut näyttää sen oman tarinan. Jakamisen riemu ja tarinoiden lumo ja se, että on aikaa. Ne ovat asioita, joita harkoissa odottaa. Se on kuin työnohjausta ja terapiaakin. Kun joskus väsyttää työpäivän jälkeen mennä harkkoihin, niin fiilis harkkojen jälkeen on AINA se, että on saanut uutta puhtia ja voimaa ja virkistystä.”

“Tarinatatterissa ollaan todellisten elämäntarinoiden äärellä jakamassa ihmisyyttä. Koen sen voimaannuttavana menetelmänä”

Vaikka enemmistö vastaajista teki tai harrasti tarinateatterin lisäksi paljon muutakin näyttämötaidetta, joukossa oli myös niitä, jotka kertoivat panostavansa ensisijaisesti tarinateatteriin:

"Tarinatatteri riittää minulle hyvin, harrastan sitä intensiivisesti!"

"En ole ollut osallisena mihinkään teatteriin liittyvään ryhmään (paitsi kansakoulussa muutama vuosi näytelmäkerhoa). -- Muutoinkin tuntuu, että haluan olla osallisena sellaisessa ilmaisullisessa toiminnassa, jossa voi tutkia omaa toimintaansa, tunteita ja oppia toisilta. Improvisaatio kiinnostaa sen paljastuvuuden vuoksi".

"Olen tarinateatterimuusikko, enkä ole suuntautunut näyttelemiseen. Musisointia harrastan kyllä muissakin yhteyksissä".

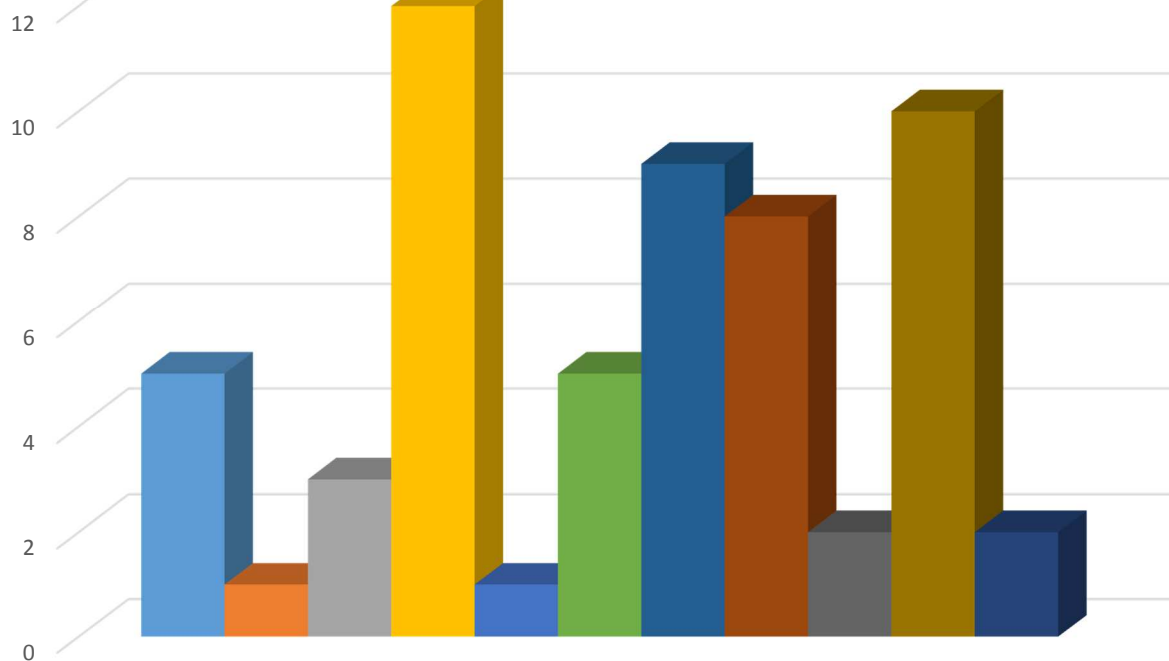

"Ei ole minun juttu. Tarinateatteri palvelee kuuntelemisen kokonaisvaltaista harjaannuttamista. On pelkistettyä ja kehollista harjaantumista sekä luottamista hetkeen. Tämä kiinnostaa minua ei niinkään lavalla olo. Lavalla olossa kiinnostaa yhteisöllisyyden synty yleisön kanssa".

"En ole harrastanut muita. Näyttämö ei ole minulle kutsuva, sillä olen enemmän joukossa menijä kuin esillä olija."

Tarinateatterin tekijöille yhtenäinen tekijä tuntuisi olevan ylpeys lajia kohtaan ja pieteetti, jolla tarinateatteria tehdään. Tarinateatteri ei ole "harrastelijoitten puuhastelua", vaan siihen suhtaudutaan suurella kunnioituksella ja intohimolla.

En kysynyt, mitä tarinateatteri antaa tekijöilleen, vaan kysyin mm. mitä erityistä siinä on. Kuitenkin vastauksissa kerrottiin mitä kaikkea sen tekijät itselleen ammentavat. Tarinateatterin erityisyys ja omalaatuisuus näyttää kuvana tältä:

Mitä tarinateatteri antaa tekijöilleen?

- mahdollisuuden itsetutkiskeluun (oma toiminta, yhteys omaan tunteisiin, intuitio, uusien näkökulmien löytäminen)
- oman kehollisuuden harjaannuttamista
- syvällisiä, aitoja, todellisia tarinoita
- yhteisöllisyyttä: yleisön kanssa, tarinateatteriryhmän ja/tai tarinateatteriyhteisön kanssa; ryhmään kuulumista
- mahdollisuuden musisointiin
- monen suunnan kohtaamista, läsnäoloa
- uskaltautumista; eläytymistä ja heittäytymistä; flow:n kokemista; hetkeen luottamista ja siinä elämistä, mahdollisuuden mokata tai onnistua; spontaanisuutta ja improvisointia
- voimaantumista; ihmisyyden jakamista; terapeuttisuutta; työnohjaussellisuutta
- iloa ja riemua, hauskanpitoa
- toisen kanssa yhteyden löytämistä, toisen kohtaamista, mukana elämistä, kanssakulkemista, vuorovaikutusta; toisen kuuntelemisen ja kunnioittamisen oppimista; kuulluksi tulemistä
- hyvän palveluksessa olemista; nöyryyttä

4. Teoriassa

4.1. Tarinateatterin taika ja flow

Tarinateatterin taika. Olen vuosien ajan pohtinut mitä se voisi olla, ja tässä lopputyössäni avautuu jonkinlainen ”taikalaatikko”. Vastaukset painottuivat näyttelijöiden perspektiiviin, sillä suurin osa vastaajista kertoi nimenomaan tekevänsä enimmäkseen näyttelijän töitä tarinateatterilavalla. Siksi tämä teoriaosuuskin painottuu näyttelemiseen. Ohjaajan sekä muusikon/muusikoiden panos taian syntymiseen on kuitenkin merkittävä.

Vastauksissa mainittiin tarinateatterin ainutlaatuisuutta ylistävät, ajoittain jopa yliluonnolliselta kuulostavat määritelmät lajista. Väitän, että flow*, spontaanisuus* sekä hetkessä eläminen, läsnäolo ovat tarinateatterin kulmakiviä - ja edesauttavat kokijoita saamaan tarinasta olennaisimman irti. Voiko näitä edellä mainittuja jotenkin tietoisesti saavuttaa tai jopa itsessään harjoituttaa?

* Flow on tila, jossa tehtävän haasteellisuus ja toimijan kyvyt kohtaavat sopivalla, toisiaan ruokkivalla tavalla. Psykologi Mihály Csíkszentmihályin mukaan flow on ”*tila, jossa ihmisen tietoisuuteen saapuva informaatio on tasapainossa minän tavoitteiden kanssa*”. Myöskin Csíkszentmihályi tutkimuksissaan havaitsi, että ihminen on onnellisimmillaan juuri tällaisina hetkinä elämässään. (wikipedia)

* Spontaanisuus on tila, joka syntyy virittäytymisen seurauksena, ja jonka seurauksena voi syntyä luovuuden tuotteita. Psykodraaman isä, psykoterapeutti Jacob Levy Moreno tarkoitti luovuudella nimenomaan asioiden tai esineiden tuottamista. Morenon mukaan luovuus syntyy spontaanisuudessa. Morenolle spontaanisuus on valmiustila, jolloin ihmismieli on poikkeuksellisen vapaa. Spontaanisuus lisääntyy vuorovaikutuksessa. (Kopakkala 2011, 116–117)

”*Spontaanisuus on mielekäs vastaus uuteen tilanteeseen ja uusi vastaus vanhaan tilanteeseen*”
J. L. Moreno (Aitolehti & Silvola 2008, 23)

4.2. Näyttelijäntyön harjoittaminen, Stanislavski

Venäläisen teatteriohjaajan ja teoreetikon **Konstantin Stanislavskin** kirjassa “Näyttelijän työ” näyttelijän taide jaetaan kolmeen eri tekniikan lajiin: kokevaan taiteeseen, esittävään taiteeseen ja “käsityömäiseen”. Kaksi ensimmäistä kuuluivat hänen mielestään taiteen piiriin, käsityömäisyys ei.

Kokevassa näyttelijäntaiteessa näyttelijä luottaa omaan luontoonsa ja harjoittamansa psykotekniikan* avulla ei häiritse alitajuntaa työskentelemästä. Lavalla näyttelijä elää rooliaan, kokee kaiken kuin se tapahtuisi juuri sillä hetkellä itselleen. Ymmärtäisin, että kyseessä on jonkinlainen kokonaisvaltainen suggestoituminen roolihenkilön elämään ja kokemusmaailmaan. Stanislavskin kirjassa muotoillaan näin: “...näyttelijäntaiteen opiskelu on ennen kaikkea kokemuksen psykotekniikan omaksumista. - - Roolin kokeminen taas auttaa näyttelijää toteuttamaan näyttämötaiteen perustavoitteen, joka on *ihmishengen elämän luominen roolille ja tämän elämän ilmentäminen näyttämöllä taiteellisessa muodossa.*” (Stanislavski 2011, 55–57)

* Psykotekniikalla pyritään auttamaan näyttelijää sellaiseen olotilaan, jossa näyttelijän luonnon alitajuinen luova prosessi voi syntyä. Psykotekniikka opettaa suorittamaan tietoisesti, loogisessa ja johdonmukaisessa järjestyksessä kaikkien luonnollisten prosessien hetket ja vaiheet. (Repo 2008, 65)

Kokeva taide ei ole kuitenkaan synonyymi vaistonvaraiselle näyttelemiselle.

Vaistonvaraisella Stanislavski tarkoittaa tilanteita, joissa yksittäiset hetket nousevat yhtäkkiä taiteelliselle tasolle ja vavahduttavat katsojia. Stanislavskin mukaan niinä hetkinä näyttelijä elää tai luo inspiraation vallassa, eräällä tavalla improvisoiden. (Stanislavski 2011, 59)

Kokevassa taiteessa tehdään paljon improvisoimalla ja johonkin tiettyyn teemaan. Tällainen luominen antaa tuoreutta ja välittömyyttä esitykseen. Esittävässä taiteessa yritetään löytää ja havaita *omasta itsestä* tyypillisiä inhimillisiä piirteitä, jotka ilmentävät roolin sisäistä elämää.

Esittävässä näyttelijäntaiteessa kokeminen on vain yksi luomisprosessin vaiheista. Jatkossa näyttelijä kääntyy sisäänpäin ja etsii sieltä tyyppisiä inhimillisiä, roolia ilmentäviä piirteitä. Näissä etsinnöissä näyttelijä pyrkii löytämään roolin tunnemaailman ja toisintamaan löydökset sitten lavalla varsinaisissa esitystilanteissa. (Stanislavski 2011, 62–64)

Käsityömaisellä, rutiinimaisella näyttelijäntyöllä Stanislavski tarkoittaa ulkoa opeteltua näyttelemistä, jolloin näyttelijä menee lavalle ja “alkaa esittää”. Stanislavski ei pidä tätä taiteena, koska siitä puuttuu inhimillisyys ja luovuus sekä näyttelijän syvä kokemuksen tila roolia kohtaan, näytteleminen on rutinoitunutta ja ei-ruumiillista. “Kun kokemisprosessi on sekä kokevassa että esittävässä taiteessa välttämätön rutiinimaisuudessa se on tarpeeton tai satunnainen. Tämän tyylin näyttelijät eivät kykene luomaan jokaista roolia yksilöllisesti. He eivät osaa kokea eivätkä luonnollisella tavalla ruumiillistaa kokemaansa fyysisesti. Rutiininäyttelijät osaavat esittää tekstin vain ikäänkuin selostaisivat sitä, säestäen selostustaan valmiiksi kehitetyillä näyttämöllisillä keinoilla.” (Stanislavski 2011, 67–68)

4.3. Tarinateatterinäyttelijän harjoittaminen, Salas

Tarinateatterin tekijät ovat useimmiten harrastajia, joten heillä ei ole monen vuoden näyttelijäntyön opiskelua perustanaan – ja vaikka olisikin koulutus, joutuu tarinateatterilavalla heittäytymään rooliin ikäänkuin tyhjän päälle kun tulevaa rooliaan ei ole voinut etukäteen harjoitella. Muusikko ja tarinateatterikouluttaja, tarinateatterin perustajakaksikon **Jo Salas** kirjoittaa kirjassaan “Improvising real life” siitä, kuinka tarinateatterinäyttelijän pitää pystyä tekemään roolinsa ilman stereotyyppioita tai alitajunnan vaikutusta - ja tämä jos mikä on vaikeaa. Tarinateatterissa kertoja valitsee tarinaansa sopivat näyttelijät intuitionsa avulla mutta usein jälkikäteen käy ilmi, että rooli itse asiassa on ollut tarinateatterinäyttelijälle sangen tuttu omasta elämästään - ja ehkä juuri siksi tuli valituksi ko. rooliin. Jotkut roolit ovat kipeitä tehdä niiden omakohtaisuuden takia: kirjassa esim. näyttelijä tuli tarinateatteriesityksessä valituksi naisen rooliin, jonka poika oli kuollut

moottoripyöräonnettomuudessa - ja kertoi esityksen jälkeen kokeneensa itse henkilökohtaisessa elämässään saman. (Salas 1993, 46)

Annettu rooli voi myös tutun sijaan olla hankala siksi että se on niin vieras itselle (esimerkkinä kirjassa ujon miehen saama seksikkään uroon rooli). Hankalista rooleista voi tarinateatterissa kieltäytyä, mutta Salas kokee, että läpikäymällä hankalatkin roolit näyttelijä voi saada itselleen voimaa ja empatiaa kohdata minkälaiset roolit tahansa ja itselleen turvallisesti. (Salas 1993, 46–47)

4.4. Tarinateatteriooppien hyödyt näyttelijäntyössä?

Stanislavskin ja Salaksen ajatukset roolin aidosta kokemisesta ovat siinä määrin yhteneväiset, että molemmat kirjoittavat roolin autenttisuudesta ja alitajunnan vapaasta virtaavuudesta. Teatterimaailmassa ja Stanislavskin oppien mukaan tähän pyritään ja tätä harjoitetaan, etsitään (näyttelijälle kohdistetusta, kirjoitetusta) roolista ne yhtymäkohdat, jotka tuntuvat omakohtaisilta ja tuodaan ne roolihenkilön roolimatriisiin ja kokemusmaailmaan mukaan. Tarinateatterissa nämä yhtymäkohdat löytyy siinä hetkessä, tarinateatterin lavalla, intuition ja telen* avulla. Telen vaikutusta tarinateatterilavalla voisi verrata vaistonvaraiseen näyttelemiseen.

* Tele on Jacob Levy Morenon termi, jolla tarkoitetaan kaksisuuntaista tunteiden virtausta ihmisten välillä – tämä voi olla negatiivista tai positiivista, intensiteetiltään neutraalia, heikkoa tai voimakasta (Jones 1996, 7)

Olen itse omaa ryhmääni ohjattaessa ryhtynyt painottamaan sanan tarinaTEATTERI merkitystä. Haluan muistuttaa, että tarinateatteri on yksi näyttämötaiteen lajeista, joten teemme taidetta. Pystyn hyvin allekirjoittamaan Stanislavskin väitteen rutiininomaisesta näyttelemisestä ja sen taiteettomuudesta. Tarinateatteri on läsnäolon ja tunteiden teatteria, joka ei millään voi olla rutinoitunutta, eikä ulkoa opeteltua.

Viime aikoina olen havahtunut huomaamaan kuinka harrastajateatteriproduktioissa käsityömäisyys on valitettavan käsin kosketeltavissa: näyttelijöille annetaan rooli, sekä plari käteen jolloin näyttelijä ”alkaa näytellä” - näin käy varsinkin jos teoksen ohjaajakin on harrastaja. Ammattitaitoisen ohjaajan merkitystä niin tarinateatterissa kuin teatterissakaan on mahdotonta ohittaa.

Kun ystäväni kertoi olleensa kateellinen näyttelijäntaidoistani tarinateatterilavalla hämmennyin paristakin syystä. Ensinnäkin siksi, etten ole aikaisemmin laittanut tarinateatteria ja teatteria samalle viivalle vertailtavaksi; toisekseen siksi, etten tuolloin vielä tunnistanut omaa lahjakkuuttani näyttelijänä (kummassakaan). Onneksi ajan saatossa olen huomannut, että lavalla oloni on vaivatonta. Tätä kirjoittaessani ymmärrän, että en ole taitava tarinateatterilavalla koska olen harrastanut teatteria - päinvastoin tarinateatteri on antanut minulle työkaluja teatterin lavalle. Tarinat, joita tarinateatterin tekijänä saan esitettäväksi ovat universaaleja, ikiaikaisia. Näinollen niihin sukeltamalla pääsen kiinni moneen ikiaikaiseen tunteeseen, tilanteeseen ja rooliin, autenttisesti.

Tarinateatterinäyttelijällä voi olla ”repussaan” valtava määrä rooleja oikeasta elämästä. Mitä enemmän näitä kokemuksia itselleen omii, sitä helpompi on löytää vaikka harrastajateatterin näytelmässä roolinsa ydin, näin ainakin itselläni. Ytimen päälle taas voi rakentaa roolia (toki vähän ohjaajankin agendoista riippuen) esittävän taiteen periaatteiden avulla: ”näyttelijänä yritetään löytää ja havaita *omasta itsestä* tyypillisiä inhimillisiä piirteitä, jotka ilmentävät roolin sisäistä elämää.” (Stanislavski 2011, 63)

Jos Stanislavskin mukaan ”näyttelijäntaiteen opiskelu on ennen kaikkea kokemuksen psykotekniikan omaksumista”, mitähän hän olisi ajatellut tarinateatterin opiskelusta näyttelijäntyön opinnoissa? Tänä päivänä näyttelijäntyön koulutuksessa Suomessa tarinateatteri on ollut osana koulutusohjelmaa jo vuosien ajan (ainakin Metropolia ja Näty).

4.5. Vielä sananen alitajunnasta ja näyttelijän luovasta tilasta...

Stanislavskin kirjassa mainitaan "minä olen"-tila: *"Joka kerta, kun ne ("minä olen"-tilat) syntyvät meissä spontaanisti, näyttelijän tahdosta riippumatta, luonto ja alitajunta tulevat mukaan työhön. - - Niinpä kun näyttelijän tietoinen psykotekniikka on kehitetty äärimmilleen, se luo maaperän, josta meidän luontomme alitajuinen luomisprosessi voi versoa. Tuohon psykotekniikan keinojen kehittämiseen täydellisyyteensä ja niiden loppuun asti vietyyn toteuttamiseen sisältyy erittäin tärkeä lisäys siihen, mitä te luomisesta jo tiedätte."* (Stanislavski 2011, 430)

Rinnastan itse em. tilan tässä kontekstissa tarinateatterin maagiseen "tässä ja nyt"-hetkeen; hetkeen, jolloin kaikki menee juuri niin kuin kaiken pitääkin mennä. Hetkeen, joka flow'n, intuition, spontaanisuuden, luovuuden, sekä tilanteen ainutkertaisuuden vaikuttamana tuntuu taianomaiselta - tarinateatterissa vaan emme harjoituta psykotekniikkaamme, vaan läsnäoloamme. Kun tarinateatteria harjoittelee aktiivisesti, intensiivisesti ja päämäärätietoisesti, voi esityksessä todella aikaansaada tilan, joka on taidetta sen puhtaimmassa muodossaan.

Stanislavski kiteyttää vielä mielestäni hienosti yleisön merkityksen esitykselle:

"...täpötäydessä teatterissa, jossa tuhannet sydämet sykkivät samaan tahtiin näyttelijän sydämen kanssa, syntyy tunteillemme loistava kaikupohja ja akustiikka. Jokaisesta hetkestä, jonka elämme aidosti näyttämöllä, saamme vastakaikuna mukanaoloa, empatiaa, näkymätöntä virtaa niiltä tuhansilta eläviltä, emotionaalisesti virittyneiltä ihmisiltä, jotka katsomossa luovat esitystä kanssamme. Katsojat voivat kyllä painostaa tai pelottaa näyttelijää, mutta he voivat myös nostattaa hänessä aitoa luovaa energiaa. Se antaa näyttelijälle sisäistä hehkua, uskoa itseensä ja taiteelliseen työhönsä." (Stanislavski 2011, 390)

En ole vielä ollut tuhatpäisessä tarinateatteriesityksessä (tulevaisuudestahan ei kukaan tiedä) - allekirjoitan ja tunnistan kuitenkin edellä kuvatun atmosfääriin ja yhteyden, joka

yleisön ja tarinateatteriryhmän välille parhaimmillaan syntyy. Väitän, että yhteys ja tunnetila on tarinateatterissa kuitenkin vielä Stanislavskinkin kuvailemaa väkevämpi ollessaan juuri tämän yleisön omista tarinoista koostettu hetken teatteri, taidehetki. Tarinateatterin taikaa.

Minä muistan...

Elettiin vuodenvaihdetta 2009–2010. Olin ollut kotiäitinä jo reilut kaksi vuotta ja saattanut toukokuussa maailmaan toisen lapseni. Elämä pyöri luonnollisesti kodin ympärillä, lasten ehdoilla - ja kiinnostusten mukaan. Olin onnellinen, mutta pikkuhiljaa oli alkanut kasvaa halu ja tarve saada aikaa ja kokemuksia myös ihan itselleni, ilman lapsia. Minua kutsui jokin, jota en vielä tunnistanut...kunnes näin sattumalta lehdessä ilmoituksen tarinateatterin ABC-kurssista. Tarinateatteri. Sanana täysin vieras. Olin harrastanut teatteria teinivuosinani (ja koulun näytelmäkerhoissa) mutta mitä se tarina tässä teatterissa tarkoittaa? Serkkuni oli huomannut saman ilmoituksen ja yllytti minua lähtemään mukaan. Ja minähän lähdin.

ABC-kurssi alkoi 1.2.2010 ja kesti koko kevään. Viehätyin välittömästi sen kepeästä leikkisyydestä, joka nanosekunnissa saattoikin muuttua syvissä vesissä soutamiseksi. Tuija Jormakka ohjaajana innosti, kannusti sekä mahdollisti näkemään tarinoista eri tasoja. Taidemajatalo Ilola miljöönä inspiroi ja synnytti tarinoita kuin itsestään. Oli vahva tunne, että olin tullut kotiin.

Liityin samoihin aikoihin paikalliseen harrastajateatteriporukkaan. Ensimmäiset Teatterimyllyn harjoitukset, joihin osallistuin, oli vappupäivänä 2010 ja rooliksi sain kipakan kioskimyyjättären Simpauttajassa. Näyttämötaide tuli nyt monen muotoisena elämäni.

Tarinateatteritaipaleeni jatkui kurssimuotoisena Tuijan kanssa vielä kevääseen 2011. Tuona syksynä Tuija muutti Savonlinnasta ja saimme kuin ihmeen kaupalla seuraavan

kurssimme vetäjäksi Savonlinnan Teatterin näyttelijän Mervi Koskisen. Samana syksynä huomasin ihmetteleväni ääneen Tuijalle, että tätäkö tämä minun tarinateatteritaipaleeni nyt on? Kurssia kurssin perään? Tuija ehdotti, että minusta tulisi tarinateatteriohjaaja. Tämä tuli itselleni täysin yllätyksenä mutta kun aloin asiaa pohtimaan myönsin Tuijan nähneen oikein. Minusta tulisi tarinateatteriohjaaja. Hain ja pääsin Kasvunpaikkaan opiskelemaan Päivi Rahmelin (ent. Ketonen) koulutukseen.

Tarinateatteriohjaajakoulutukseni alkoi toiminnallisen ryhmätyönohjaajan moduulilla tammikuussa 2012. Samanaikaisesti kurssimuotoinen tarinateatterin opiskelu jatkui Mervin ohjauksessa vielä kesään 2012 asti, jolloin vihdoinkin päätimme perustaa esiintyvän ryhmän, Tarinaiset. Perustamiskokous pidettiin korkeapaikan leirillämme 18.8.2012. Samalla meistä tuli osa Savonlinnan teatterin soveltavan taiteen alaa.

Harjoittelimme Teatterin tiloissa ja teimme keikkoja: maksullisia tilauskeikkoja, sekä Savonlinnan Teatterin laitossyhteistyökuvion osana hyväntekeväisyyskeikkoja mm. vanhuksille. Aloin pikkuhiljaa harjoitella ohjaamista ryhmämme kanssa, eritoten keikoilla. Tarinateatteriohjaaja-opintomodulini alkoi tammikuussa 2013. Samana vuonna irtaannuimme Savonlinnan Teatterista sen rakennemuutosten myötä. Mervi Koskisen näyttelijävaihdon seurauksena taas minusta alettiin leipoa Tarinaisten seuraavaa ohjaajaa, ja toukokuussa 2014 piti Mervi meille viimeiset harkat. Olin harjoitellut ohjaamista jo vuoden ajan Tarinaisissa joten tämä tuntui luontevalta jatkumolta niin henkilökohtaisesti, kuin ryhmällekkin.

Luontainen jatkumo tarinateatteritaipaleellani on niin ikään tämä lopputyöni: olen tämän kuusivuotisen elänyt toteuttaen itseäni harrastajateatterin ja tarinateatterin parissa ja itselle näiden kahden välinen suhde on kristallinkirkas. Ensinnäkin, jos joutuisin valitsemaan näiden kahden välillä valinta olisi ehdottomasti tarinateatteri. Toisekseen, tarinateatterissa olen yleisön ja tarinankertojan palveluksessa (tämän minulle lopullisesti avasi kesän 2012 tarinateatteritapaaminen ”Palveluksessanne” Keuruulla); harrastajateatterin lavalla palvelen ohjaajaa, joka on ikään kuin tarinankertojan roolissa. Vuorovaikutusta yleisön kanssa toki on molemmissa, mutta tarinateatterissa suhde on suora ja välitön. Tarinateatterin lava on minulle pyhä paikka.

Kaiken kaikkiaan taipaleeni tarinateatterin parissa on ollut verkkainen ja tapahtumarikas (vaikkakin lopputyön kirjoittamiseen opposikin lähes kaksi vuotta) ja nyt lopuillaan olevat ohjaajaopinnot jonkinlainen välietappi. Matka on ollut huikea. Tässä vaiheessa on vähintään kohtuullista kiittää tarinateatteriemoani Tuija Jormakkaa, joka tuuppasi minut aikoinaan tarinateatteriohjaajaopintojen pariin; omaa rakasta aviomiestäni, joka ennakkoluulottomasti on tukenut matkaani ja kasvuani; Tarinaisia sekä erityisesti Sonja Tirkkonen-Conditia, joka neuvoi tavoittelemaan unelmaani; kaikkia rakkaita tarinateatteriohjaajaopiskelijakollegoitani, erityisesti Jori Pitkästä joka toimi sparraajanani ja tietopankkina, tt-veljenäni; omaa perhettäni sekä uskomattoman taitavia kouluttajia ja suunnannäyttäjiä tarinateatteritaipaleellani, erityisesti Päivi Rahmelia, sekä koko tarinateatteriyhteisöä, joka auttoi tämän lopputyön aineiston kokoamisessa. KIITOS.

”Se on se flow, jonka joskus kokee, ja joka saa tätä tekemään, tähän antamaan aikaansa ja panostamaan, ja tähän innostumaan.”

”Esitys on aina jonkun kuulijan jakama tarina. Yhteistyö näyttelijöiden kesken tarinan ainutlaatuisen hetken jakamisessa on uskomaton kokemus!”

”Harjoitusrytmi on erilainen molemmissa teatterimuodoissa. Näytelmäharjoituksissa tulee valmistautua tiettyyn ajanjaksoon, jolloin aktiivisesti ottaa näytelmän haltuun, on selkeä alku ja loppu. Tarinateatterissa syvennät osaamistasi tekniikoiden suhteen koko ajan, ei ole alkua eikä loppua - Ei ainakaan loppua kun on alkuun päässyt ....vetää vaan syvemmälle <3”

”Kaikenkaikkiaan koen, että tt on itsessään täysin erityinen ja ainutlaatuinen. Se on kuin elämä ja elämä on tarinateatteria!”

Liite 1: kyselylomake

Arvoisa vastaanottaja!

Olen poiminut suomalaisten tarinateatteriryhmien yhteystiedot netistä ja pyytänyt vastaanottajia edelleen välittämään meiliäni ryhmien jäsenille – jos siis vastaanotat tämän postin Sinulla on ensinnäkin aikaansaava ja aktiivinen ohjaaja/ryhmän yhteyshenkilö sekä toisekseen oiva mahdollisuus tehdä pikkuriikkinen palvelus tarinateatteriyhteisölle!

Olen tarinateatteriohjaaja-koulutuksen loppusuoralla oleva opiskelija, ja tutkin lopputyössäni eri teatterilajien lainalaisuuksia. Oma tarinateatteritaipaleeni alkoi vuonna 2010, jolloin löysin itseni Tuija Jormakan ABC-kurssilta Savonlinnan Ilolassa. Samana vuonna palasin lapsuuden harrastukseeni eli teatterin lavalle ja yhteisöksi tähän löytyi Savonlinnalainen harrastajateatteriyhdistys Teatterimyly. Molemmat taiteenlajit ovat kulkeneet mukani nyt nelisen vuotta ja tuntuu upealta mahdollisuudelta pureutua molempiin maailmoihin vähän syvällisemmin. Jotta lopputyöni ei jäisi omaksi suppeaksi pohdiskelukseni pyydänkin nyt pientä apua muutaman kysymyksen muodossa tarinateatteriyhteisöltä eli juuri Sinulta. Lopputyöhön mahdolliset sitaatit tulee nimettöminä. Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan kilo suklaata ;)

1. Tarinateatteriryhmäsi/ryhmiesi nimi/nimet:
2. Harrastatko/oletko harrastanut tarinateatterin lisäksi muita teatterin / draaman (esim. improvisaatio, psykodaama, teatteri, osallistava draama, sosiodraama, nukketeatteri, jne.) lajeja?
  - a) Jos, niin mitä?
  - b) Jos et, niin miksi et?Jos vastasit a, jatka seuraaviin kysymyksiin. Jos vastasit b:hen, urakkasi päättyi tähän!
3. Kerro lyhyesti omasta tarinateatteritaustastasi, sekä muista teatterin lajeista joita olet harrastanut – tai tehnyt työkseksi!
4. Mitä erityistä tai ainutlaatuista on mielestäsi tarinateatterissa jos vertaat muihin taiteenlajeihin – näyttelijyydessä, ohjaajuudessa, muusikkoudessa? Mitä haasteita havaitset siirtyessäsi lajista toiseen?

Lähetä vastauksesi suoraan minulle osoitteeseen laranurminen@gmail.com. Vastausaikaa on 2.11.2014 asti eli parisen viikkoa. Voin lähettää kaikille vastanneille koonnin vastauksista ennen lopputyön virallista julkistamista – lopullinen lopputyöhän tulee julkaistavaksi Kasvunpaikan nettisivuille, toivottavasti vuoden loppuun mennessä. Minä kiitän ja kumarran kaikkia teitä jotka haluatte auttaa minua tässä loppupuseruksessani 😊

Vastauksianne odotellen,

Savonlinnassa 15.10.2014,
Lara Nurminen

Lähteet

Kyselyyn vastanneet

Sirkku Aitolehti & Kirsti Silvola (toim.): Suhteiden näyttämöt. Näkökulmia psykodraamaan (Duodecim 2008)

Diana Jones: Sociometry at work – Thesis April 1996 (moniste)

Aku Kopakkala: Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen (Edita Prima Oy 2011)

Pia Koponen: Improkirja (Like 2004)

Pieta Koskenniemi: Osallistava teatteri, devising ja muita merkillisyyksiä (Opintokeskus Kansalaisfoorumi 2007)

Martti Mäkisalo (toim.):Bibliodraama. Draamaa vaan ei näytelmää (Lasten keskus 1996)

Jo Salas: Improvising Real Life (Kendall/Hunt publishing company 1993)

Konstantin Stanislavski: Näyttelijäntyö (toim. & suom. Kristiina Repo, kustannusosakeyhtiö Tammi 2011)

Sirkka Sura & Tarja Jahunen (toim.): Miten käytän toiminnallisia menetelmiä? Psykodraaman ohjaajat kertovat (Resurssi 2005)

Tapio Toivasen luentomateriaali "OPS-uudistus ja draama: Ei oppiaine, mutta osana perusopetusta 2016 eteenpäin. Mitä? Milloin? Miten?"

Kristiina Repo: Johdatusta Stanislavskin järjestelmään ja toiminta-analyysin metodiin –
tutkielma kevät 2008

[http://www2.teak.fi/general/Uploads files/Johdatusta Stanislavskin jarjestelmaan 18 4 0
9.pdf](http://www2.teak.fi/general/Uploads_files/Johdatusta%20Stanislavskin%20jarjestelmaan%2018%204%2009.pdf), 13.10.2015

Anthony Williams: Ryhmän salaisuudet. Sosiometria muutoksen voimavarana. (Resurssi
2002)

http://fi.tarinateatteri.wikia.com/wiki/Tarinateatteriryhm%C3%A4t_Suomessa, 7.10.2014

http://www.kktkeskusarvo.fi/Fl/suuntauksemme/kognitiivinen_kayttaytymisterapia,
31.5.2015

<http://finta.net/mita-ta-on/>, 31.5.2015

<http://taideterapiamatkaminuuteen.fi/>, 31.5.2015

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Flow>, 13.12.2015

<http://rednoset.weebly.com/mikauml-klovneria.html>, 29.8.2016

<https://draamakoulussa.wordpress.com/2016/03/12/osallistava-teatteri-ja-prosessidraama/>
29.8.2016

<http://verneri.net/yleis/osallistava-draama> 29.8.2016

Tutustu myös näihin!

<http://www.mopsi.org/psykodraama.html>

<http://oppimateriaali.wikidot.com/osallistava-teatteri>

<http://www.sovellataidetta.fi/material/38>

<http://www.bibliodraama.fi/132454521>

<http://www.yleisotyo.fi/index.php?page=soveltava-teatteri>